

З 2015 року:

- «Трансформація соціальних функцій релігії і їх корегування за умов глобалізації, постмодерну та секуляризації».
- «Релігійний феномен в зміні його структурних складових і перспективі десакралізації».
- «Нова релігійність в контексті конфесійних процесів в Україні».

*Керівник Відділення релігієзнавства А.КОЛОДНИЙ
Вчений секретар Відділення Д.БАЗИК*

**ІНФОРМАЦІЙНИЙ МАТЕРІАЛ
щодо Відділення релігієзнавства ІФ НАНУ
до додатку про проект Концепції розвитку НАН України
на 2009-2013 роки (за схемою)**

2. Сучасний стан Відділення релігієзнавства як академічної інституції.**2.1. Структура та засади функціонування.**

2.1.1. Утворене рішенням Президії НАНУ в 1991 році Відділення релігієзнавства мало тоді три відділи - філософії релігії, історії релігії та соціології релігії. Із-за відсутності належного фінансування останній відділ прийшлося скоротити. У звітні роки – 2009-2013 – у Відділенні мали відділи філософії релігії, історії релігії та практичного релігієзнавства, науково-дослідницьку групу з ісламознавства. Утворенням на основі Відділення Української Асоціації релігієзнавців вдалося прилучити до його науково-дослідницької діяльності 20 обласних осередків вузівських релігієзнавців.

2.1.2. Відділення релігієзнавства утворене спеціальною Постановою Президії НАН України від 26 червня 1991 року як автономне утворення в структурі Інституту філософії із своїм фінансуванням, штатним розписом, Вченою Радою на правах інститутських, Спеціалізованою і Координаційною радами та ін. і водночас із чітким визначенням на перспективу основних завдань його діяльності.

2.1.3 Майновий стан – маємо 7 робочих кімнат в будинку НАНУ по вул. Трьохсвятительській, 4 та офіс УАР по вул.Івана Мазепи, 31. Ремонт приміщень робимо за свої кошти, як і придбання деякої нової меблі. На громадських засадах утворили наукову Бібліотеку релігієзнавця із своїм читальним залом релігійної періодики.

2.2 Кадровий потенціал. Протягом 2009-2013 він дещо змінювався. Якщо в 2009 році у Відділення працювало 20 наукових співробітників (з них: 8 докторів і 10 кандидатів наук, 16 штатних і 4 сумісники), то на кінець 2013 року маємо 21 співробітника (з них 7 докторів і 8 кандидатів наук, 19

штатних і 2 сумісники). Висококваліфікованими науковцями Відділення забезпечене повністю. 5 співробітники нині працюють над докторськими і 2 - над кандидатськими дисертаціями.

2.3 Матеріально-технічна база та її інформаційне забезпечення. Проблема оновлення. У Відділенні релігієзнавства функціонує лише 6 комп'ютерів, 10 комп'ютерів є технічно застарілими і потребують оновлення. Така ситуація не дає можливості для більшості співробітників належного доступу до нової інформації та належного виконання наукових досліджень. В робочих кімнатах застарілими є меблі, які залишились в спадок ще з радянських часів і давно вже підлягають акту на списання. Крім того, кімната 323 потребує негайного капітального ремонту. В цілому наявна у Відділенні матеріально-технічна база потребує значного оновлення.

2.4 Фінансове забезпечення наукової діяльності. Стан і структура фінансового забезпечення (готує Президія).

3. Результати діяльності Відділення в 2009-2013 роках

3.1.1. Теми фундаментальних досліджень:

- Релігійний фактор в контексті духовного розвитку сучасної України (2009-2011); Релігія в контексті духовних процесів сучасності: взаємодія релігії із різноманітними формами суспільної свідомості (2012-2014).
- **Основні результати:** окрім іншого, з першої теми видруковано колективну монографію «Релігія в контексті духовного життя» (К., 2012. - 40,7 д.а.). З'ясовано функціональні вияви релігійного чинника в духовному житті, природу релігії як духовного явища в різноманітній її конфесійних виявів і взаємовідносин на індивідуальному і спільнотному рівнях, роль релігії в процесах духовно-національного відродження України. Релігія при цьому розглядається як засіб самовизначення людини у світі на основі усвідомлення нею свого роду межових засад особистого буття. Дослідження другої теми завершується в 2014 році.

3.1.2 Теми прикладних досліджень:

- Практичне релігієзнавство: сутність і функції (2009-2011); Інституалізований іслам України в проблемах толерантизації його відносин (2011-2012); Інституалізаційні процеси в сучасних релігіях: загальні закономірності та особливості українського контексту (2012-2014)
- **Основні наслідки:** З першої теми, окрім іншого, видруковано колективну монографію «Практичне релігієзнавство» (К., 2012. – 20,7 д.а.). Вперше у світовому релігієзнавстві виокремлено і з'ясовано природу практичного релігієзнавства у його співвідношенні з теоретичним, виявлено предметне поле практичного релігієзнавства і його значимість у визначенні форм суспільної регуляції різних сфер суспільного життя, шляхів оприсутнення релігії в суспільстві, реальні шляхи входження як

окремого віруючого, так і релігійних інституцій у світ. З *другої* теми, окрім іншого, надруковано колективну монографію «Ісламські процеси у світі і в Україні: реалії та перспективи» (К., 2012. – 18 д.а.). З'ясовано фактори інституційного поділу як світового, так і українського ісламу, причини появи мусульманських управлінь і центрів, партій та асоціацій, виявлено шляхи оприсутнення в мусульманській уммі України різних течій і партій зарубіжного ісламу. Визначено причини протистояння ісламських спільнот України, як між собою, так і з іншими конфесіями, шляхи толерантизації внутріісламських відносин. Дослідження *третьої* теми буде завершено в 2014 році.

3.2. Координація наукової діяльності. При Відділенні діє Рада з координації релігієзнавчих досліджень, яка не тільки *координує* тематику дисертаційних робіт з релігієзнавства, яку досліджують пошуківці НАНУ та вузів, тематику наукових досліджень релігієзнавчих інституцій країни (відділів, кафедр та ін.), а й *кооперує* релігієзнавчі дослідження, займається залученням науковців з фаху до написання колективних праць (монографій, збірників, релігієзнавчої енциклопедії тощо), до участі в наукових конференціях та ін. Кожний обласний осередок Української Асоціації релігієзнавців спеціалізується на дослідженні визначеної йому якоїсь однієї релігієзнавчої проблеми, проводить з неї в 2-3 роки одну наукову конференцію з видруком її матеріалів.

3.3. Науково-експертна діяльність. Виконання кожної планової теми, окрім видруку підсумкових наукових праць, відділи Відділення релігієзнавства завершують підготовкою науково-експертних матеріалів для відповідних владних органів. Водночас Відділення готує щороку 8-12 науково-експертних матеріалів з різної тематики релігійного життя, державно-церковних і міжконфесійних відносин за дорученням чи проханням владних органів або Президії НАНУ, офісів окремих конфесій. Зокрема, в 2009-2013 роках підготовлено більше 50 таких матеріалів. Підготовка науково-експертного матеріалу - це відповідальна і водночас об'ємна самостійна безоплатна позапланова наукова праця. Тексти експертних матеріалів Відділення з 2013 року видруковує у своєму кварталнику «Українське релігієзнавство» як наукову роботу.

3.4. Іноваційна діяльність. Вся діяльність Відділення має інноваційний характер, зокрема: розширення досліджуваної наукової проблематики шляхом підключення до виконання планових тем науковців вузів і зарубіжжя; підготовка науково-експертних матеріалів із завершених наукових тем і актуальних проблем релігійного життя країни; утворення на базі Відділення Координаційної Ради з теоретичного і практичного релігієзнавства країн СНД і Балтії; спеціалізація осередків Української Асоціації релігієзнавців на дослідженні визначених їм наукових проблем; активна співпраця з офісами низки конфесій тощо.

3.4.1. Комерціалізація досліджень. Оскільки НАНУ надає Відділенню кошти (і то з помітним щорічним обрізанням їх суми) лише на зарплату співробітників, то кошти на видрук наукової продукції, проведення наукових конференцій, наукові відрядження, придбання деякого технічного оснащення нашої праці Відділення відшуковує інде. Брати їх від якихось релігійних організацій не можемо, бо ж це потім не гарантує позаконфесійність наших суджень та оцінок, а відтак і від упередженості досліджень. Вдавалося одержувати кошти на проведення наукових конференцій і видрук їх матеріалів від Комітету/Департаменту у справах релігії і національностей України і від товариства «Просвіта» ім.Т.Г.Шевченка, деяких університетів. Щорічні наукові конференції з проблем свободи релігії фінансувала в 2009-2012 роках Міжнародна Академія свободи релігії і віровизнань, шість конференцій циклу «Україна-Ватикан» - нунціатура Апостольської столиці та ін. Конференційні тури Відділення по обласних центрах матеріально забезпечували конфесії.

3.4.2. Виконання цільових програм. Виконанням теми «Поліконфесійна Україна в умовах культурно-цивілізаційного діалогу XXI століття» (2009-2012) прилучились до виконання цільової теми ВІФП «Культурно-цивілізаційний діалог XXI століття: проблеми інтеграції України у світове співтовариство». Відділення своїми розділами в 2009-2013 роках прилучалося до виконання державних проектів «Гуманітарний поступ України: національні пріоритети та європейські очікування» і «Політико-правові, соціокультурні та цивілізаційні основи модернізації держави та суспільства в Україні». В 2013 році брали участь в підготовці політичної доповіді « Політичне поле взаємодії держави, суспільства і громадян в сучасній Україні: інституційні механізми, мотиви, напрямки». Виконувалися також проекти «Експертні співтовариства України та Білорусі в системі соціального менеджменту і релігієзнавчих експертних: теоретико-методологічні та інституційні аспекти» (разом з Білоруською АН), «Релігійна періодика України в контексті культурно-цивілізаційного діалогу», «Трансформації релігійної свідомості пострадянського віруючого у міському і сільському середовищі» (разом із Соціолог. інститутом РАН) та «Трансформації молодіжної релігійної свідомості в контексті соціокультурних змін XXI століття» (разом з РАН). Готуємо на кінець 2013 року експертний матеріал «Концепція толерантності міжконфесійних відносин в Україні»

3.4.3. ---

3.4.4. Об'єкти інтелектуальної власності Відділення. Видрукувана Відділенням десятитомна «Історія релігії в Україні». Проект є унікальним такого роду виданням у світовому релігієзнавстві. Інтелектуальною власністю є низка видрукуваних Відділенням монографій і наукових збірників, зокрема монографія «Академічне релігієзнавство» на понад 800 сторінок.

3.4.5. ---

3.5. Забезпечення розвитку регіонів. Розвиток релігієзнавчої науки в регіонах країни Відділення забезпечило створенням в 20 обласних центрах осередків Української Асоціації релігієзнавців і спеціалізацією кожного з них на дослідженні певних наукових проблем. Дослідження самої теми з проблем регіонального зрізу релігійного життя закріплено за Хмельницьким осередком УАР. Конференція «Регіональні виміри міжконфесійних і державно-церковних відносин» була проведена тут в 2011 році на базі Хмельницького університету управління і права. Із-за фінансових труднощів конференцію 2013 року перенесли на 2014. Протягом звітнього п'ятиріччя проведено практично у всіх обласних центрах семінари з проблем толерантизації міжконфесійних відносин із запрошенням до участі в їх роботі керівників всіх діючих в області конфесій. Разом – 25. Наслідок – маємо практично відсутність гучних міжконфесійних конфліктів в Україні, загалом толерантні міжконфесійні відносини, утворено Обласні Ради Церков і релігійних організацій.

3.6. Інтеграція науки і освіти. На три пропозиції Відділення Міністерству освіти обговорити на його колегії питання навчальної релігієзнавчої спеціалізації і викладання релігієзнавчих дисциплін з чітким визначенням запропонованого обсягу бажаних для вирішення проблем Міністерство жодного разу не зреагувало. Посиленими темпами йде клерикалізація освіти. Двоє співробітників Відділення беруть участь в роботі двох науково-методичних комісій МОН. Шість співробітників ВР читають в 2013-14 навчальному році у 12 вузах на релігієзнавчих спеціалізаціях ті релігієзнавчі спецкурси, які вузи своїми силами прочитати не можуть, керують написанням дипломних робіт. Відділенням ініційовано включення до навчальних планів таких нових навчальних дисциплін, як «Дисциплінарне релігієзнавство», «Історіософія релігії», «Конфесіологія релігії», «Практичне релігієзнавство» та ін. із вже видруком навчальних посібників з них. Видрукувано у звітні роки три підручники з релігієзнавства авторства наших співробітників. Вузівські викладачі постійно проходять у Відділенні наукове стажування, прикріплюються для написання дисертаційних робіт. Вони ж залучаються до написання колективних наукових праць, участі у виконанні деяких наукових планових тем, до участі в роботі наукових конференцій, виїздів у зарубіжні наукові відрядження. Свої планові конференції Відділення проводить також на базі університетських спеціалізацій. Три вузівські науковці є членами Вченої Ради Відділення, п'ять – членами релігієзнавчої Спецради і чотири почесними науковими співробітниками Відділення. Три співробітники Відділення викладають релігієзнавство в духовних навчальних закладах, двоє входять до їх рад. Відділення має релігієзнавчу секцію в Малій Академії наук.

3.7. Науково-видавнича діяльність. Формою впровадження наслідків дослідження Відділення є насамперед вихід у світ його наукової продукції,

доповіді співробітників на наукових конференціях, написання експертних матеріалів тощо. Протягом 2009-2013 років під грифом Відділення видруковано 18 індивідуальних і 27 колективних монографій, 19 наукових збірників. Серед них: «Дисциплінарне релігієзнавство» (2010), «Релігія-Світ –Україна» (в 3-х т., 2010-2012), «Релігієзнавча думка України другого тисячоліття» (2013), «Религиоведение Украинви (Москва, в 2-х кн., 2010), «Нові релігії України» (2010), «Релігія і Церква в історії української діаспори» (2013), П.Яроцький. Релігієзнавство: релігійні процеси у світі і в Україні (2013) та інші. Періодика Відділення: щорічник «Релігійна свобода» (вже 16 чисел), кварталник «Українське релігієзнавство» (вже 68 чисел) і щомісячник «Релігійна панорама» (видруковано 128 чисел) Все – без фінансування НАНУ.

3.8. Міжнародне наукове співробітництво. Відділення має творчі відносини в п'ятьма міжнародними релігієзнавчими асоціаціями, Парламентом релігій світу. На базі Відділення за ініціативи релігієзнавців зарубіжжя утворено Координаційну Раду з теоретичного і практичного релігієзнавства країн СНД і Балтії. Відділення має договори творчої співпраці із Ягелонським університетом (Польща), Брігамянським університетом (США), Російською Академією державної служби. В 2009-2013 роках мали 82 науковцевізди в 17 країн зарубіжжя для участі в роботі різних релігієзнавчих заходів, приймали у себе понад 80 зарубіжних наукових гостей. Видруковано в закордонні 82 праці, у себе 72 зарубіжних науковців.

4. Стратегічні напрямки розвитку науки. У зв'язку із вилученням релігієзнавства із переліку обов'язкових навчальних вузівських дисциплін може постати питання закриття і релігієзнавчих спеціалізацій у вузах, релігієзнавчих факультетів і кафедр. Все це значно обмежує перспективи розвитку релігієзнавчої науки в Україні, а відтак покладає на наше Відділення основні обов'язки із збереження релігієзнавства як окремої сфери гуманітарного знання і координації дослідницької роботи з нього.

4.4. Розвиток форм і методів організації наукової діяльності та їх фінансове забезпечення. Відділення постійно працює над удосконаленням своєї діяльності, урізноманітненням її форм і виявів. Наукова тематика відділів формується із врахуванням історії і релігійної ситуації в країні. Враховуючи необхідність забезпечення дослідження всього багатоманітного спектру релігієзнавчої тематики і неможливість ґрунтового фахового дослідження цього спектру лише своїми науковими силами, Відділення стало на шлях закріплення за окремими своїми науковцями певного напрямку релігієзнавчої науки з тим, щоб колектив науковців з вузівських викладачів із закріпленої за ним проблеми він підбирав сам, готував разом з ними колективні монографії чи збірники, проводив тематичні конференції. Пішли також по шляху спеціалізації обласних осередків УАР на виконання

саме їм визначеної наукової проблеми. Відтак фінансування роботи наших співробітників залишається за НАНУ, а вузівських викладачів – за їх навчальними закладами. Відділення зазнає щорічно болісного для нас недофінансування. Відтак маємо недофінансування на 25-30 відсотків наших науковців-пенсіонерів, недофінансування завідуючих відділами, неговорячи про нефінансування видруку праць, наукових відряджень, проведення конференцій та ін. Протягом звітних років не мали преміювання за помітні наукові успіхи. Із біля 200 наших видруків (монографії, збірники, підручники) лише в 2006 році мали оплату видруку колективної монографії «Релігія і нація». На видрук решти, а також трьох періодичних видань приходиться відзнаходити кошти десь інде.

4.5. Підвищення результативності наукової діяльності. Оскільки Відділення має вивчати релігійну ситуацію по всій Україні (скажімо, вивчати стан ісламу в Криму і Донбасі, чи розвиток греко-католицизму в Західному регіоні), то потрібно мати не лише фінансування відряджень, а й фінансове забезпечення бажаної для нас утвореної у Відділенні релігієзнавчо-спеціалізованої соціологічної групи. Бажаними є стажування українських науковців у знаних зарубіжних релігієзнавчих центрах.

4.6. Активізація інноваційної діяльності може відбутися через підключення до соціологічних досліджень релігійності обласних Рад Церков і релігійних організацій, кооперації дослідницької роботи світських і богословських релігієзнавців, налагодження написання і видруку спільних праць з конфесіями, упорядкування навчальних планів релігієзнавчих спеціалізацій вузів і надання їм допомоги в читанні низки спецкурсів та видруку навчальних посібників з них та ін.

4.7. Оптимізація мережі наукових установ. Результативність діяльності Відділення релігієзнавства загалом засвідчила можливість при належній організації координації і кооперації наукових досліджень в межах країни успішного розвитку наукової галузі гуманітаристики і порівняно невеличкими науковими колективами. Як на нас, маємо велику мережу дослідницьких історичних інституцій і відносно мало таких, які зорієнтовані на вивчення сьогодення у всьому багатоманітті сфер вияву суспільного життя. Із-за відсутності фінансування відряджень, а також регіональної специфіки релігійного життя бажано було б нам мати в деяких областях наші релігієзнавчі науково-дослідницькі групи-філії з 3-5 співробітників. Бажано було б поновити відділ соціології релігії. В Президії при визначенні обсягів фінансування на кожний наступний рік враховувати продуктивність праці наукових колективів в поточному році.

4.8. Підвищення ефективності використання наслідків наукової діяльності. Досвід роботи Відділення засвідчує певну незацікавленість владних структур співпрацею з науковими інституціями, незрозумілу байдужість їх до використання наукових напрацювань. Гадаємо, що це пояснюється низькою кваліфікацією їх співробітників. Відтак Відділенню

приходиться напряму, вишуковуючи для цього різні форми, виходити на сфери міжконфесійних і внутріконфесійних відносин, самому проводити на рівні областей заходи з толерантизації міжконфесійних і внутріконфесійних відносин, нав'язувати свої наукові здобутки для впровадження їх в навчальний процес з фаху, у практику конфесійного життя.

4.9. Посилення взаємодії з освітянською галуззю. Доцільним тут є утворення Ради керівників релігієзнавчих інституцій – академічних відділів, релігієзнавчих кафедр і факультетів, що нами вже ініційовано. Ми ініціюємо також обговорення і стандартизацію навчальних планів релігієзнавчих спеціалізацій і написання типових підручників із всього спектру релігієзнавчих дисциплін. Навчальні плани мають складатися не на основі можливостей працюючих на тій чи іншій релігієзнавчій кафедрі до читання певних навчальних курсів, а на основі структури релігієзнавчої науки і практики. Діючий при Інституті філософії Університет філософських знань мав би спеціалізувати деякі свої набори на підвищенні кваліфікації викладачів релігієзнавства вузів країни.

4.10. Посилення кадрового потенціалу. Нинішній мізер в оплаті праці кандидата наук і невирішеність проблеми наступного працевлаштування не приваблює вже випускників вузів до вступу в аспірантуру і до написання кандидатських дисертацій. Нинішня оплата докторів і професорів, а також фінансові витрати, пов'язані із видруком дисертаційних монографій і статей (особливо в зарубіжжі), із самим захистом докторських дисертацій не стимулює молодих науковців-кандидатів до їх написання. Турбує також невирішеність соціальних проблем молодих науковців: чотири співробітники після закінчення аспірантури і залишення на працю у Відділенні живуть на «пташиних правах» в гуртожитку НАНУ і якихось перспектив на щось краще не мають.

4.11. Поліпшення фінансового, матеріально-технічного та інформаційного забезпечення наукової діяльності. З метою поліпшення фінансового, матеріально-технічного та інформаційного забезпечення наукової діяльності, Відділення релігієзнавства потребує окремого фінансування на закупівлю нової комп'ютерної техніки, ремонт робочих приміщень та оновлення меблів.

4.12. Розвиток міжнародного наукового співробітництва. Входження Відділення в міжнародний науковий релігієзнавчий простір відбулося на чистому ентузіазмі і фінансових самопожертвах науковців. Подальший його розвиток має відбутися насамперед через фінансування видруків праць Відділення англійською мовою, оплату участі Відділення в різних міжнародних асоціаціях з фаху, через оплату наукових відряджень на міжнародні релігієзнавчі конференції в зарубіжжі, прийом зарубіжних науковців у нас, проведення наукових конференцій із запрошенням вчених із закордоння тощо. Варто організувати для науковців спеціальні курси з вивчення іноземних мов. Незнання їх – гальмо розвитку науки.

4.13. Сприйняття суспільством науки, престиж науки. Суспільство сприйме науку насамперед тоді, коли керівництво країни буде усвідомлювати її практичну значимість, сприйматиме її як безпосередню продуктивну силу. Суспільство має забезпечити видрук належними накладками праць науковців, забезпечення ними бібліотек, книгомережі, пропаганду здобутків науки через ЗМІ, круглі столи тощо. Для Відділення важливим є наявне вже сприйняття його різними конфесіями країни як значимої наукової (зокрема експертної) інституції. Це засвідчує наявна наша співпраця із Всеукраїнською Радою Церков і релігійних організацій, понад тридцятью конфесіями, діяльність на правах асоційованого члена в Українському Біблійному товаристві. Активний вихід співробітників в ЗМІ за запрошенням останніх, на різні зустрічі й громадські акції свідчить про сприйняття Відділення як значимої інституції. Про міжнародний престиж Відділення і визнання його наукових здобутків свідчать запрошення його співробітників з оплатою витрат на різні закордонні релігієзнавчі заходи.

5. Очікувані результати від реалізації Концепції

- **Конкурсне фінансування...** Тут маємо низку питань з приводу його організації: Які критерії визначення/обрання за конкурсом наукових тем? Хто (чи фахівці з наукового профілю) оцінює подану на конкурс працю, а чи ж наукову тематику відділів? Чи мають проходити/перемагати за конкурсом праці, які мають лише чисто прагматичне/прикладне значення, а чи й фундаментальні дослідження? Хто визначатиме значимість теми в контексті розвитку і тематичної актуальності світової науки, релігійної ситуації в Україні і світі? Що включатиме сума фінансування – лише зарплату, а чи ж й інші ділянки діяльності з виконання визначеної і прийнятої до виконання теми?
- **Питома вага в нинішній структурі Відділення** релігієзнавства із всіх працюючих науковців (включаючи і сумісників, їх 21) становить 38% докторів і 43% кандидатів наук, а без сумісників відповідно 39% і 47,4%. На перспективу матимемо біля 95%.
- На кінець 2013 року маємо 20% молодих науковців із всіх працюючих у Відділенні. Прогнозувати на 10 років наперед, щоб визначити, що нас очікує, складно. До того ж, форсувати відправлення на пенсію також не збираємося, бо ж коли постає питання підготовки якихось науково-експертних матеріалів (а обсяг цієї роботи зростає), то для цього виявляється більш підготовленим старше покоління.
- Практично всі, хто закінчив нашу аспірантуру (а їх 15 в звітні роки), за рік-два після цього захищають дисертації. Ускладнює захист видрук наукових праць у ваківських і закордонних виданнях.
- **Загальна кількість публікацій під грифом Відділення** в 2009-2013 роках – 62 (з них: колективних монографіц 27, індивідуальних 18, наукових збірників 19, навчальних і методичних посібників 8).

Видрукувано також 50 чисел відділенівських періодичних видань («Релігійна свобода», «Українське релігієзнавство» і «Релігійна панорама»). Загальний обсяг видруку за 2009-2013 роки становить 2171 д.а.

- Відділення не має **спільних з освітянами науково-навчальних структур**. У вузах на кінець 2013 року працювало 7 наших співробітників на умовах сумісництва чи погодинної оплати у 12 світських і 3 в духовних навчальних закладах.
- **Якісь кошти із спецфонду** Відділення не одержувало.
- **Середній розмір коштів** на одного працюючого за весь 2013 році становив 4 684 гривні.

5.2. На 2014-2023 роки Відділення релігієзнавства пропонує такі фундаментальні наукові теми:

а) 2014 рік – завершення дослідження тем «Релігія в контексті духовних процесів сучасності: взаємодія релігії із різноманітним форм суспільної свідомості і шляхти коригування цього процесу» та «Інституалізаційні процеси в сучасних релігіях: загальні закономірності та особливості українського контексту» (2011-2014).

б) 2015-2023 роки:

- Трансформація соціальних функцій релігії і їх коригування за умов глобалізації, постмодерну і секуляризації;
- Релігійний феномен у змінах його структурних складових і перспектив десакралізації;
- Нова релігійність в контексті конфесійних процесів в Україні;
- Внутріконфесійні і міжконфесійні відносини на українських теренах і шляхи їх толерантизації;
- Співвідношення світського і богословського релігієзнавства: історія та сфери взаємності і відмінності;
- Релігійні конфлікти: їх природа, вияви і шляхи відвернення в Україні.
- Історія релігії в Україні в її сьогоденному науковому осмисленні.
- **Можливі інші теми** залежно від актуалізації їх релігійними процесами у світі і в Україні.
- Передбачено завершення роботи над трьохтомною «Українською Релігієзнавчою Енциклопедією» та «Атласом релігійного життя України», видрук серії книг «Релігієзнавці України» та ін.

*Заст. директора ІФ-керівник Відділення А.КОЛОДНИЙ
Вчений секретар Відділення Д.БАЗИК*